

אליקים: כפר גוסס

תגלית אסתר: חיבצה המן

בלי נקמה: בעוזם את המושב, לא שכחו המשפחות לסעון על הפציעה חלונות, דלתות, בריזים וצינורות, הציגו את הבתים ערומים ומפורקים.

נצחון הסוכנות לא היה שלם. עשר משפחות לא ויתרו על שלוש שנות חיים בבתיים אותם הקימו במו ידיהם, על שדות בהם התנועעו גבעולי חיטה גבוהים ובשלים, ששיבוליהם הכבדות התכופפו ברוח. אותן הן משפחות יצאו בלא נזון מכאן? צרחני, מול מלחמת החרמה אותה הכריזה הסוכנות.

בפנות מתיישבי אליקים לישובי הסביבה (בה) משגשים ישובים כדליה, עין-השופט, רמת-השופט ובת שלמה), בבקשה חקלאית סהורה, השאלת ציוד קציר ליבול מבורך, וכו' במשיכת כתפיים והשתתפות בצער, הסיבה שנתגלתה למתישבי אליקים: ישובי ה' סביבה נתבעו על-ידי הסוכנות לא לסייע למתישבי אליקים לקצור את יבול שדותיהם.

שרידי אליקים עמדו בקמה הקומלת מול שדות קצו-רים של ישובים שכנים, הזילו דמעות חנים וחזרו על שבועתם המרה: 'לעולם לא נזון מכאן!' בינתיים הגיעו מי מקורות לסיבה. רוחה של הסוכנות קצרה. פקידה האשימו את בני אליקים בעריכת מחוות כבייניים לראוה כשלאמיתו של דבר כונתם לסחיסה מכוורת של דירות לוקסוס בככר דיונגוף התל-אביבית. למחרת נסגרה הצרכניה. הגשים הספורות שנשארו

כזית לבנין תמורת הקמת בתי מגורים לעצמם. באביב 1950 הועברו המשפחות אל הבתים, ליום קרקרו 50 תרנגולות בלולים משפחתיים. מדרייני המושב, שליחי ישובים ותיקים, דרבנו את העוים הגלהבים לעבודה חצי חקלאית. 20 הדונמים ההרריים, בהם זכתה כל משפחה, היו מסולעים וצחיחים.

הסוכנות האמינה בלב תמים, אך בלתי מציאותי, שאנשים שבעורקיהם זורם דם דורות של צורפי זהב, שוחרים ומלחים רבבית, יהפכו סלעים מיובשים להררי זהב. אך היא לא עשתה רבות לרכך את ההלך ההתחללות הקשה. מלבד חוסר המים, החשמל, המרפאה ובית-הספר לא נהנו המתיישבים החדשים מתפוחת היבלות בידיהם.

החקלאות לא עלתה יפה. כמה עשרות משפחות עוד ניסו להעלות משהו משטח כלשהו. היתר משכו כתף. תחילה הועסקו בעבודת יעור על-ידי הקרן הקיימת. נטעו אורנים ירוקים מול שדותיהם השוממים. אחרים השתכרו במתיחת צנורות מי מקורות. אולם ב'1951 לא היו 1.400 ל"י ליום, סכום מספיק למשפחה בת חמשה ילדים, גם לוא שמרה על התפרט הרזה עליו חיתה בגטו העדני.

מאש עדתית לשואה גועית

יום אחד הגיע שליח מחלקת הקליטה למושב אליקים. המראה שנתגלה לו השאיר אותו בפה פעור, שלח אותו בריצה אל מטבל ההתיישבות בסוכנות. עשרה מ'72 הבתים נעזבו, משפחותיהם עקרו לערים, נתישבו בבק-רות עלובות בין חורבות מופצצות בואדי רושמייה החיי פאי ובכרם התימנים התל-אביבי. למושב הגיעו סיפורים מבושרים טוב לנושאים, רע לסוכנות. הבקתות היו עלו-בות אך המשפחות התקיימו ממכירת מסרקות וסכיני גילוח, גם מצחצוח נעלים.

חריקת כלמים הדהדה על פני הסלעים. מכונית שיי טור מצוידת באלחוט נעצרה על כביש השומרון. מהר מכונית קפצו מספר שוטרים, צעדו במשעול המוביל אל שורת בתים לבנים, בני קומה. בראש השוטרים צעדו אנשים לבושי אורחית שכיחזו את השוטרים. בהצביעם אל מחסן המושב אליקים. כל זה נעשה בפתאומיות, בשקט רב. המנצחים על המבצע לא היו קציני משטרה לבושי אורחית אלא פקדי הסוכנות היהודית.

לסתר פרצו צעקות. פנים שחומי עור הציצו דרך חלונות הבתים. חיש מהר התקדם טור שני אל מחסן המושב. היו אלה תושבי אליקים, יוצאי ערן ועיראק. הם ניסו למחות על החרמה הפתאומית של ציוד חק-לאי על-ידי מחלקת ההתיישבות של הסוכנות, שלוש שנים אחר ששוכנעו על-ידי אותה הסוכנות, שעליהם לקבל את הציוד ולהשתמש בו. לא היה טעם רב להתנגד לפעו-לה. החוק היה לצד הסוכנות. כיתת שוטרים ביצעה את הוראותיה באדישות קרה.

ההחרמה בוצעה לפני שלושה חדשים. שלושים ה' משפחות העדניות שומרות המסורת ראו אצבע אלוהים בהחרמת הציוד, שבוצעה ביום בו היו רובם שרויים בצום תענית אסתר. מבצע המן ישר ממגילת אסתר, צעקו רבים. כי מעבר לכביש השתרעו כ'200 דונמים של פלחה זרועה שנידונה לכליון בחוסר פרדות, מגובים, ומקצרות. פרשת מושב אליקים, על 72 בתים, היתה סודה הגי-דול של הסוכנות. בהינתן מכול העליה הגדול, מיד אחר קום המדינה, כחן אל השטחים הענקיים והשוממים שחי-כו לו. אולם לא רבים דאגו למפרע שהמתיישבים החדשים ייקלטו, יפרו את האדמה.

כאשר החלו הסדקים הראשונים לפורר את חומת



שעה שמתיישבת מככה יבול שלא נאסף



עשר מתוך 72 המשפחות שהתישבו באליקים. החליטו להשאר במושב בכל מחיר...

הסוכנות לא חיכתה עד אשר יחליטו הנותרים מה עדיף על מה. קיבצה שמונה משפחות עדניות ותיקות (25 שנה בארץ), שלחה אותם על-מנת להעלות קרום על שלד מתפורר. לאחר ששרפו את הגשרים מאחוריהם לקו שמונה המשפחות בחרטה כבדה על המציאות ההרי-רית, הצטרפו בחלקן אל תנועת העזיבה.

עתה עמדו 35 בתים ריקים, השקיפו על פני חלקות אדמה חרבות. מחלקת ההתיישבות שלחה למדה מניו-יורק הרבים, נחלה תבוסה גוססת בלחה קבוצת עיראקים לאליקים העדנית. העיראקים פלשו לתוך הבתים הגדו-לים דוקא, עוררו את חמת העדנים שתבעו לעצמם זכות ותקי. ביום בחירת ועד משותף למושב, התלקחה האש העדתית לשואה גועית. העיראקים נמלטו על נפשם בעז-רת הסוכנות שפורה אותם מחדש במעברות.

מרבית הנותרים אכלו את עשרות המטילות שחדלו לקרקר בלולים. בהנהלת הסוכנות הוחלט לשים קץ ל' עניין. כדי להפוך את אליקים למושב יציב, חידעתי וחסר-סכסוכים, היה צריך להריק בראשונה את 35 הב' תים המלאים. היתה זאת מלאכה קלה, היה רק צורך בערמה תכסיטית. כי באופן חוקי לא יכלה הסוכנות לנשל יושבי בתים, עליהם מגן חוק הדיירים. בחוסר חוק התיישבות (בו תדון הכנסת רק השנה) שיקבע כי מתישבי המקבל חלקת אדמה מהסוכנות ונכשל בעבודה חייב לעזוב את הקרקע, הופעלו אמצעים אחרים.

חלונות, דלתות, בריזים וצינורות

בסוף חודש מארס חזרו הגברים מעבודות יעור, מע' בודות שכירות בקיבוץ זליה ובמקורות, הודיעו במצח-מקומט על פיטוריהם. הסוכנות דאגה לחיסול פרנסתם. מעתה לא היתה ברירה אלא לחזור למעברה. למחרת הופסק גם תקציב ההתיישבות. רבים שהעדיפו חיי מעב-רה על תנאי המושב שנעשו בלתי נסבלים בהדק הסוכ-נות את תגורת הלחץ, ניסו תחילה לסחוט העברה למע-ברות-יער, גאלצו לבסוף להכנע ללא תנאי, אולם לא

ההתיישבות החדשה בנקודות דרומיות ונהרות של עולים בלתי נקלטים הציפו את רחובות היריבולם ונחלת בנימין בתל-אביב, כוסה בהקע הגדול בהרי השומרון באיפול כבד. ברחובות העיר נדדו על עזיבות מאורגנת של עולים בישובי הדרום והגב. המערכה האכזרית שהיתה נטושה על כביש ואדי מיליק, בין מחלקת ההתיישבות של הסוכנות וקומץ מתיישבים, לא עוררה הר רב.

אין הנאה תפוחת יבלות

בשנת 1947, מיד אחר שסכינאים טבחו ביהודי מר' שבת הכתר הבריטי ערן מיהרו שליחי הסוכנות להעלות את שרידי הטבח.

כשהצטרפו עולי ערן אל אחיהם המעטים בארץ, אור הארגון העדני כוח, הפך למיעוט בולט. אולם בעוד שהעדה הקרובה לו ביותר, התימנית, שלחה שורשים עמוקים בהחי הישוב, יסדה מושבים וכפרים, המשיכו העדנים באורח חיהם הישן. הם הרגישו נוח מאד בשכר'נות העוני התל-אביביות, בהן המשיכו לצרוף הכשיטים, לרכול ברחובות ולעסוק במסחר קמעוני.

עם קום המדינה, עיקמו נכבדי העדה העדנית את אפם. הם לא הרגישו בנוח בהפגשם עם נכבדי התימנים. בראשם ניקרה תכנית להקמת כפר על טהרת עולי ערן. כאשר הופיעו במשרד הסוכנות נולד הסכם הדדי ש' נראה בעין יפה על ידי מחלקת ההתיישבות. הסוכנות הסכימה לספק את כל הדרוש להקמת מושב חקלאי תמורת גוף עדני מלוכד, בן 70 משפחות.

בקץ 1949 עלו העדנים על הקרקע, קראו למושבם השומרוני, אליקים. הסוכנות שהיתה למורת נסיונות מרים של מיווג בלתי מתוכנן של עדות שונות ליחידה התיישבותית אחת, שמחה על טוהר המושב.

משך השנה הבאה השתכרו 72 גברי המשפחות מש' כורות חודשיות אותן קיבלו מסולל בונה והחברה המר- * לחימנים ניתנה זכות קדימה לעלייה לארץ, כי הם היו חסרי דרכונים. העדנים נשאו דרכונים בריטיים.